

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie**

Olsztyn, dnia 23 listopada 2009 r.

**Pan
Marek Mariański
Dyrektor
Zespołu Szkół
Chemicznych i Ogólnokształcących
w Olsztynie**

LOL-410-30-05/2009
P/09/069

Wystąpienie pokontrolne

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie przeprowadziła w Zespole Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie („Zespół”), kontrolę *realizacji zadań z zakresu wychowania fizycznego i sportu w latach szkolnych 2007/08 i 2008/9 oraz wybranych zagadnień dotyczących roku szkolnego 2009/10.*

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawiono w protokole kontroli, podpisanym 4 listopada 2009 r., Najwyższa Izba Kontroli, stosownie do art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z nieprawidłowościami realizację zadań z zakresu wychowania fizycznego i sportu, co potwierdzają przytoczone dalej ustalenia i oceny cząstkowe.

W latach szkolnych 2007/08 i 2008/09 Zespół właściwie organizował proces nauczania i zgodnie z art. 31 ust. 1 pkt 6a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty², przedkładał arkusze organizacyjne do opiniowania organowi prowadzącemu i kuratorowi oświaty. Do arkuszy tych jednostki opiniujące nie wносиły zastrzeżeń.

W skład Zespołu wchodziły dwie szkoły publiczne, tj. 3-letnie VII Liceum Ogólnokształcące (dalej „LO”) oraz 4-letnie Technikum nr 8 (dalej „Technikum”). Uczyło się

¹ Dz.U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

w nim corocznie ponad 730 uczniów, wśród których 2/3 stanowiły dziewczęta. Nauka prowadzona była w 27 oddziałach, w tym zajęcia z wychowania fizycznego prowadzone były w 39 grupach ćwiczeniowych w r/szk. 2007/08 i w 38 w r/szk. 2008/09 . Liczebność grup wynosiła od 12 do 21 uczniów.

Nauczyciele wychowania fizycznego (siedem osób), posiadali kwalifikacje wymagane przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu („MENiS”) z dnia 10 września 2002 r. w sprawie *szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli*³. Czterech nauczycieli posiadało dodatkowo kwalifikacje trenerskie, tj. wszyscy, prowadzący zajęcia w klasach sportowych. Natomiast w zakresie stopni awansu zawodowego, sześciu nauczycieli było nauczycielami dyplomowanymi, a jeden posiadał stopień nauczyciela mianowanego.

Programy nauczania wychowania fizycznego i autorskie programy dla klas sportowych, posiadały pozytywne opinie (recenzje). Na ich podstawie wdrożone zostały dwa plany dydaktyczno-wychowawcze (dla LO i dla Technikum). W planach tych nie było odmiennych zapisów dla dziewcząt i chłopców, które uwzględniałyby ich zróżnicowane potrzeby. Niektóre treści kształcenia, pomimo zapisów w planie dydaktycznym (także w programie), nie były realizowane ze względu na brak bazy, sprzętu, umiejętności nauczycieli itp. Przykładowe rozbieżności oraz niezgodności dotyczyły m.in.:

- przyjęcia w programie „pływania”, pomimo braku bazy i możliwości w tym zakresie,
- przyjęcia w planie dydaktycznym „rzutu oszczepem”, podczas gdy Zespół nie posiadał rzutni do uprawiania tej dyscypliny sportu, a oszczepy były w złym stanie technicznym,
- w planie przyjęto zajęcia z piłki ręcznej (Zespół posiadał boisko asfaltowe do uprawiania tej dyscypliny), brak było natomiast odpowiednich piłek.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej („MEN”) z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych⁴, Zespół posiadał przedmiotowy system oceniania z wychowania fizycznego („PSO”), opracowany przez sześciu nauczycieli wychowania fizycznego i pozytywnie zaopiniowany przez Radę Pedagogiczną w dniu 19.06.2007 r. Analiza PSO wykazała, że nie zawarto w nim specjalnego sposobu oceniania uczniów z deficytami (np. nadwaga). Ponadto

³ Dz. U. Nr 155, poz. 1288 ze zm.

⁴ Dz. U. nr 83, poz. 562 ze zm.

stwierdzono, że ocenianie uczniów określone w PSO nie miało przełożenia na zapisy zawarte w przyjętym przez Radę Pedagogiczną w dniu 2 grudnia 2004 r. Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania („WSO”), ponieważ w WSO:

- uwzględniono sprawdzian klasyfikacyjny tylko w formie pisemnej i ustnej, natomiast brak formy ćwiczeń praktycznych określonych w PSO,
- określono formy i narzędzia sprawdzania edukacyjnych osiągnięć uczniów (np.: prace pisemne, wypowiedzi ustne), nie zawarto natomiast form i narzędzi sprawdzania stosowanych w wychowaniu fizycznym (PSO).

Realizując podstawowy wymiar, tj. trzech godzin lekcyjnych w tygodniowo, Zespół spełnił wymóg rozporządzenia MENiS z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie *ramowych planów nauczania w szkołach publicznych*⁵, a uczniom klas sportowych zagwarantowano tygodniowo 10 godzin lekcyjnych w tygodniowo, czym spełniony został wymóg § 7 pkt 1 ppkt 1 rozporządzenia MENiS z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie *warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego*⁶.

Zajęcia z wychowania fizycznego prowadzono na szkolnej sali gimnastycznej, siłowni oraz na otwartym boisku do piłki ręcznej i lekkoatletyki. Sporadycznie zajęcia prowadzono także na korytarzu. Natomiast uczniowie klas sportowych naukę gry w „siatkówkę” i „koszykówkę” odbywali w pełnowymiarowych halach sportowych Ośrodka Sportu i Rekreacji w Olsztynie („OSiR”), za wynajem których Zespół, od 2007 r. do 30 września 2009 r., zapłacił 169.798,90 zł. Zawieranie przez Pana Dyrektora corocznych umów najmu tych pomieszczeń odbywało się z przekroczeniem uprawnień, przysługujących Panu, ponieważ przytoczone wyżej rozporządzenie MENiS z dnia 30 lipca 2002 r., w § 3 stanowi, że *umowy takie zawierać może organ prowadzący szkołę*. W wyjaśnieniach podał Pan, iż środki finansowe na najem ujmowane były corocznie w planach Zespołu, zatwierdzanych przez organ prowadzący, a jako upoważnienie do zawierania tych umów przyjął Pan tzw. „rozstrzygnięcie Prezydenta Miasta z dnia 09.09.2004 r.”, które w ocenie NIK było poleceniem do planowania tych wydatków, natomiast nie stanowiło upoważnienia do zawierania umów.

Korzystanie z wynajętych hal sportowych, oddalonych od Zespołu ok. 2 – 3,5 km, wymagało od uczniów klas sportowych znacznego wysiłku, ponieważ zajęcia sportowe prowadzone były jako kolejne, po 10- minutowej przerwie pomiędzy lekcjami. W ocenie NIK

⁵ Dz. U. nr 15, poz. 142 ze zm.

⁶ Dz. U. nr 126, poz. 1078

czas ten był niewystarczający m.in. na ubranie się w szatni Szkoły, przejazd przez miasto do hali sportowej, rozebranie się i przygotowanie do zajęć sportowych. Uwagi NIK potwierdził Pan w wyjaśnieniu, stwierdzając m.in., iż „w niektórych wypadkach uczniowie odbywają zajęcia krócej, bądź też podczas przerwy”.

Na pozytywną ocenę w zakresie wychowania fizycznego młodzieży, zasługuje zawarcie porozumień z dwoma profesjonalnymi klubami sportowymi (w 2003 r. z AZS UWM w Olsztynie i w 2006 r. z KKS „Olsztyn”), w wyniku których organ prowadzący zezwolił na utworzenie w LO koedukacyjnych klas sportowych siatkówki chłopców i koszykówki dziewcząt. Nabór uczniów do klas sportowych przeprowadzany był zgodnie z postanowieniami § 12 ust. 2 rozporządzenia MENiS z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych⁷, w tym m.in. po przedłożeniu aktualnego orzeczenia lekarskiego oraz zaliczeniu próby sprawnościowej. Kontrola wykazała, że 13 z 48 chłopców uprawiających grę w siatkówkę (27,1 %) nie miało aktualnych orzeczeń lekarskich. W złożonych wyjaśnieniach, trener Marek K. wskazywał na trudności proceduralne oraz organizacyjne, związane z uzyskiwaniem tych orzeczeń.

Zespół nie realizował postanowień § 12 cytowanego wcześniej rozporządzenia MENiS z dnia 30 lipca 2002 r., ponieważ nie planował oraz nie wydatkował środków finansowych na zakwaterowanie w internacie oraz wyżywienie pokrywające ubytki energetyczne powstałe podczas zajęć sportowych uczniom klas sportowych. W ocenie NIK obowiązki takie pośrednio przejęły na siebie ww kluby sportowe, co mimo wszystko nie wynikało w sposób jednoznaczny z zawartych porozumień. Natomiast kontrola wykazała, że w r/szk. z internatu korzystało 17 uczniów (22,1 % z 77 uczniów klas sportowych), a w r/szk. 2008/09 - 29 uczniów (36,7 % z 79 uczniów klas sportowych).

Pozytywnie należy ocenić udział i wyniki uzyskane przez uczniów we współzawodnictwie sportowym o randze miejskiej, wojewódzkiej i ogólnopolskiej. W r/szk. 2007/08 w 15 rodzajach zawodów sportowych uczestniczyło 70 uczniów, zajmując w 9 imprezach pierwsze miejsca. Natomiast w r/szk. 2008/09, w 19 rodzajach zawodów startowało 68 uczniów, zajmując w 8 konkurencjach pierwsze miejsca. Zdobyte przez uczniów trofea (puchary, dyplomy), promowane były w gablotach ustawionych na korytarzu Szkoły, w gabinecie Pana Dyrektora i pokoju nauczycieli wychowania fizycznego oraz w formie gazetek na ścianach korytarzy szkolnych.

⁷ Dz. U. nr 26, poz. 232

Zespół przeprowadzał okresowe kontrole stanu technicznego obiektów szkolnych, czym dopełniony został obowiązek określony w art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*⁸, a ponadto po trwających, conajmniej 2 tygodnie, przerwach w prowadzeniu zajęć dokonywano przeglądów obiektów szkolnych stosownie do postanowień § 3 ust. 1 rozporządzenia MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie *bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*⁹.

W trosce o bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć wychowania fizycznego, zapoznawano ich z regulaminami korzystania z obiektów sportowych, jak również oznaczono pomieszczenia, w których znajdowały się „apteczki pierwszej pomocy”. Analiza zapisów w rejestrze wypadków uczniów wykazała, że w latach 2005-2009 (do 30.09.2009 r.), w Zespole wydarzyło się 37 wypadków zaliczanych do „lekkich”, w tym 28 wypadków (75,7 %) podczas prowadzenia lekcji wf. Zespół powypadkowy dokonywał analiz tych wypadków, wnioskując o podjęcie działań zmierzających do zapobieżenia ich występowaniu.

Niedopełniono natomiast obowiązku przeszkolenia jednego nauczyciela wychowania fizycznego w zakresie udzielania pierwszej pomocy, co było wymogiem określonym w § 21 cytowanego rozporządzenia MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r.

W badanym okresie następowało systematyczne zmniejszanie liczb godzin zajęć sportowych pozalekcyjnych z 10 w r/szk. 2007/08 do 7 godzin w r/szk. 2009/10. Objęto nimi 78 uczniów (10,6 % ich ogółu) w r/szk. 2007/08 i tylko 58 uczniów (7,9 %) w r/szk. 2008/09. Zajęciami tymi były gry zespołowe - głównie siatkówka i koszykówka.

Stwierdzono też nierzetelne prowadzenie dzienników zajęć pozalekcyjnych, jak również przekazywanie nierzetelnych danych o zakresie tej działalności, czym naruszono postanowienia § 7 ust. 3 rozporządzenia MENiS z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie *sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji*¹⁰. Kontrolą objęto cztery z siedmiu dzienników zajęć pozalekcyjnych i w dwóch z nich stwierdzono m.in. brak danych osobowych o uczniach (adres rodziców, możliwość kontaktu). W żadnym z czterech dzienników nie było wpisów, notatek, bądź informacji o ocenach, czy hospitacjach. W dwóch dziennikach wpisana była mniejsza liczba uczniów niż w informacjach, przekazanych przez Zespół do organu prowadzącego (w dziennikach

⁸ Dz. U. z 2006 r. nr 156 poz. 1118 ze zm.

⁹ Dz. U. z 2003 r. nr 6 poz. 69

¹⁰ Dz. U. nr 23, poz. 225 ze zm.

wpisano 16 i 11 uczniów, natomiast w piśmie do organu prowadzącego podano 17 i 12. Natomiast w elektronicznym systemie informacji oświatowej (SIO) wykazano, iż w r/szk. 2007/08 z zajęć sportowych pozalekcyjnych korzystało 61 uczniów (o 17 mniej niż podano do organu prowadzącego), natomiast w r/szk. 2008/09 - 66 uczniów (więcej o 8).

Zgodnie z § 8 pkt 1 cytowanego wcześniej rozporządzenia MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r., w r/szk. 2007/08 udzielił Pan 55 uczniom całorocznych zwolnień z zajęć wychowania fizycznego (7,5 % ogółu uczniów), a w r/szk. 2008/09 - 84 uczniom (11,4 % uczniów). Dane te wskazują na istotny wzrost liczby uczniów trwale wyłączonych z zajęć wychowania fizycznego.

Przeciętna frekwencja uczniów na zajęciach wf w r/szk. 2007/08 wyniosła 87,1 %, a w r/szk. 2008/09 - 87,3 %. Znacznie gorzej przedstawiało się czynne uczestnictwo w zajęciach wychowania fizycznego, gdyż część uczniów, pomimo formalnej obecności, w zajęciach tych fizycznie nie uczestniczyła. W czasie kontroli poddano analizie okres jednego tygodnia (od 28 września do 2 października 2009 r.) i stwierdzono m.in., że formalnie obecni na zajęciach, ale niećwiczący, stanowili aż 38,5 %. Za najczęstszy powód nieuczestniczenia w zajęciach, 1/3 niećwiczących zgłaszała „*brak stroju*”. W ocenie NIK, fakt ten może świadczyć o nieatrakcyjności prowadzonych zajęć, gdyż w anonimowej ankiecie, aż 54,2 % uczniów wykazało, że zajęcia te *nie są ciekawe*.

Ustalono ponadto, że po r/szk. 2007/08 wśród 31 uczniów, którzy nie uzyskali promocji do następnej klasy było siedmioro uczniów niepromowanych także z wychowania fizycznego, natomiast po r/szk. 2008/09 wśród 43 niepromowanych uczniów było sześcioro niepromowanych z wychowania fizycznego.

W przyjętym przez Radę Pedagogiczną, w dniu 31 sierpnia 2007 r., planie doskonalenia zawodowego nauczycieli na lata 2007-2009 nie przewidziano szkoleń dla nauczycieli wychowania fizycznego, nie określono też sposobu zbadania ich potrzeb szkoleniowych, a także sposobu realizacji tych szkoleń, stosownie do postanowień art. 7 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r - Karta Nauczyciela¹¹.

Kontrola potwierdziła zasygnalizowany, w Pana wyjaśnieniu, *brak zainteresowania ze strony nauczycieli wychowania fizycznego podnoszeniem kwalifikacji zawodowych*, ponieważ tylko jeden nauczyciel uczestniczył w dwóch formach doskonalenia zawodowego z zakresu wychowania fizycznego. Całkowitym zaprzeczeniem powyższych ustaleń kontroli były

¹¹ Dz. U. z 2006 r. nr 97, poz. 674 ze zm.

wyniki anonimowej ankiety przeprowadzonej wśród nauczycieli wychowania fizycznego, z których wynikało m.in., że 85,7 % ankietowanych uczestniczyło w ostatnich dwóch latach szkolnych w szkoleniach z zakresu prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, jak również że szkolenia te spowodowały wzrost ich kompetencji w prowadzeniu zajęć.

W Zespole, na każdy rok szkolny, opracowywany był plan nadzoru pedagogicznego (hospitacji). Kontrola wykazała, że ilościowa realizacja zamierzeń wyniosła ok. 60 %. Nadzorem tym nie obejmowano jednak kompleksowego badania warunków prowadzenia i jakości zajęć wychowania fizycznego. M.in. nie podejmowano zagadnień związanych bezpośrednio z poprawą frekwencji uczniów na zajęciach wychowania fizycznego.

Kontrola wykazała, że Zespół, pomimo ogólnie właściwego organizowania procesu wychowania fizycznego, w związku z prowadzeniem klas sportowych, nie w pełni dopełnił obowiązku, wynikającego z przepisów rozporządzenia MEN z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie *ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół*¹², ponieważ w statucie Liceum nie określono organizacji klas sportowych oraz szczegółowych zasad rekrutacji uczniów do tych klas.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Dostosowanie programów nauczania wychowania fizycznego oraz opracowanych na ich podstawie planów dydaktyczno-wychowawczych do posiadanej bazy, sprzętu oraz możliwości zrealizowania zajęć.
2. Zaktualizowanie wewnątrzszkolnego oraz przedmiotowego systemu oceniania o formy i narzędzia sprawdzania edukacyjnych osiągnięć uczniów w wychowaniu fizycznym.
3. Podjęcie działań w celu dostosowania zawieranych umów o najem hali sportowej do wymogów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 lipca 2002 r.
4. Uzupełnienie brakujących orzeczeń lekarskich uczniów klasy sportowej, wymaganych rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r.
5. Uaktualnienie porozumień zawartych z klubami sportowymi ze szczególnym zwróceniem uwagi na kwestie pomocy uczniom klas sportowych, o czym stanowi rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 lipca 2002 r.
6. Rzetelne prowadzenie dokumentacji z zajęć pozalekcyjnych.
7. Podjęcie działań zmierzających do zwiększenia frekwencji uczniów w zajęciach wychowania fizycznego oraz faktycznego ich udziału w tych zajęciach.

¹² Dz. U. nr 61, poz. 624 ze zm.

8. Uwzględnienie w planach doskonalenia zawodowego nauczycieli również potrzeb nauczycieli wychowania fizycznego.
9. Określenie w statucie Liceum Ogólnokształcącego organizacji klas sportowych oraz zasad rekrutacji do tych klas.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

Z poważaniem